

Bruselis, 2024 02 27
COM(2024) 88 final

KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI

Reglamento (ES) 2022/1369 dėl koordinuotų dujų poreikio mažinimo priemonių, iš dalies keičiamo Reglamentu (ES) 2023/706, veikimo peržiūra

I. Įvadas

Prasidėjus neišprovokuotai ir nepateisinamai Rusijos karinei agresijai prieš Ukrainą, dujų tiekimas iš Rusijos į ES buvo nuolat trikdomas. Reaguodama į Rusijos bandymą naudoti energiją kaip politinį ginklą, Komisija priėmė planą „REPowerEU“, kuriuo siekiama taupyti energiją, paspartinti perėjimą prie švarios energijos ir įvairinti energijos tiekimą, kad kuo greičiau būtų laipsniškai panaikinta jos priklausomybė nuo Rusijos iškastinio kuro. 2021 m. ES iš Rusijos importavo 45 proc. dujų, tačiau nuo 2022 m. vasario mėn. dujų tiekimas iš Rusijos nuolat mažėjo ir 2023 m. sudarė 15 proc. viso ES dujų importo.

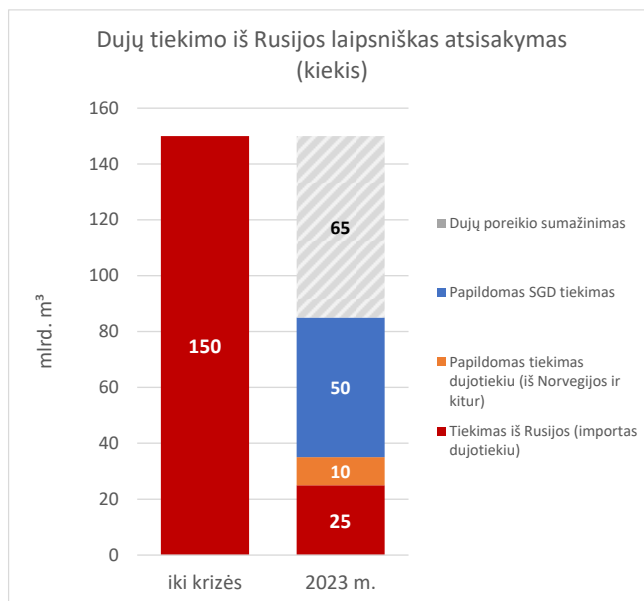
Siekdama sumažinti didelę tiekimo saugumui kylančią riziką, kuri 2022 m. pasireiškė Rusijai toliau mažinant tiekiamą kiekį, 2022 m. rugpjūčio mėn. ES priėmė Reglamentą (ES) 2022/1369 (toliau – **Dujų poreikio mažinimo reglamentas**), kad būtų galima savanoriškai ir koordinuotai sumažinti dujų poreikį 15 proc. Jei paskelbiamas Sąjungos masto pavojus, šis poreikio sumažinimo tikslas tampa privalomu. Atsižvelgdama į išliekančią riziką ir būtinybę toliau koordinuotai mažinti dujų poreikį, 2023 m. kovo mėn. ES Reglamentu (ES) 2023/706 vieniems metams pratęsė Dujų poreikio mažinimo reglamento galiojimą.

Pratęsto galiojimo Dujų poreikio mažinimo reglamento 9 straipsnyje nustatyta, kad ne vėliau kaip 2024 m. kovo 1 d. Komisija turi atlikti šio reglamento peržiūrą atsižvelgdama į bendrą dujų tiekimo Sąjungai padėtį ir Tarybai pateikti pagrindinių tos peržiūros išvadų ataskaitą. Remdamasi ta ataskaita, Komisija gali pasiūlyti pratęsti šio reglamento taikymo laikotarpį.

II. Dabartinė tiekimo saugumo padėtis

Prasidėjus Rusijos invazijai į Ukrainą, dujotiekiu importuojamas Rusijos dujų kiekis gerokai sumažėjo – nuo 150 mlrd. m³ iki krizės iki 25 mlrd. m³ 2023 m. Šį sumažėjimą daugiausiai kompensavo maždaug 65 mlrd. m³ sumažėjęs poreikis. Didėjantis SGD importas (apie 50 mlrd. m³) ir alternatyvus importas dujotiekiu (apie 10 mlrd. m³) taip pat prisidėjo prie laipsniško Rusijos dujų atsisakymo.

1 diagrama. Pažanga, padaryta laipsniškai atsisakant dujotiekiu tiekiamų Rusijos dujų 2023 m., palyginti su tiekimu iki krizės

Šaltinis: ENER B4 ir Jungtinis tyrimų centras, remiantis ENTSO-G duomenimis

Pasaulinės dujų rinkos tebėra įtemptos ir numatoma, kad dar kurį laiką tokios išliks, nes planuojama, kad riboti nauji SGD skystinimo pajėgumai visame pasaulyje pradės veikti ne vėliau kaip 2026 m.¹ Dėl tiekimo sukrėtimo, kurį sukėlė Rusijos invazija į Ukrainą, 2022 m. ir 2023 m. dujų ir elektros energijos kainos buvo didelės ir nepastovios, o aukščiausią lygį pasiekė 2022 m. vasarą, kai viršijo 300 EUR/MWh. 2023 m. vasarą ir rudenį vis dar susidurta su didelio nepastovumo atvejais, kai kainos per kelias savaites padidėdavo daugiau kaip 50 proc.² Dujų kainos vis dar yra nepastovios ir didesnės nei prieš krizę, o tai turi neišvengiamų pasekmių piliečiams ir pramonės konkurencingumui.

Yra ir kita rizika, kurios realizavimosi tikimybės laipsniai yra įvairūs; jei ji realizuotųsi, tai galėtų paveikti pasiektą trapią pasiūlos ir paklausos pusiausvyrą. Ši rizika apima: SGD paklausos padidėjimą Azijoje, dėl kurios sumažėtų dujų prieinamumas pasaulinėje dujų rinkoje, šalčius likusią žiemos dalį, dėl kurių galėtų padidėti dujų paklausa, ekstremalias meteorologines sąlygas, galinčias turėti įtakos hidroenergijos kaupimui, arba ribotas galimybes gaminti branduolinę energiją ir su tuo susijusį poreikį daugiau elektros energijos gaminti kūrenant dujas, taip pat tolesnius galimus dujų tiekimo sutrikimus, įskaitant visišką dujų importo iš Rusijos sustabdymą arba esamos ypatingos svarbos dujų infrastruktūros veikimo sutrikimą.

Tokių esamos ypatingos svarbos infrastruktūros veikimo sutrikimų tikimybę sunku įvertinti, tačiau ją galima pavaizduoti dviem nesenaais pavyzdžiais, įvykusiais nuo tada, kai buvo priimtas pirmasis Dujų poreikio mažinimo reglamentas (Reglamentas (ES) 2022/1369). 2022 m. rugsėjo mėn.

¹ TEA 2023 m. pasaulio energetikos apžvalgoje nurodyta, kad numatoma, jog skystinimo pajėgumai, siekiantys 250 mlrd. m³ per metus, pradės veikti iki 2030 m., o didžioji jų dalis pradės veikti tik 2025–2027 m.

² Su didelio nepastovumo atvejais susidurta, pvz., rugsėjo mėn., kai buvo pranešta apie streikus Australijos SGD įrenginiuose ir buvo apgadintas dujotiekis „Balticconnector“, taip pat spalio mėn., kai įvyko grupuotės „Hamas“ išpuolis.

įvykęs dujotiekio „NordStream 1“ sabotžas buvo tokio masto, kad artimiausioje ateityje juo nebus galima transportuoti jokių dujų. 2023 m. spalio mėn. buvo apgadintas dujotiekis „Balticconnector“, kuris yra svarbus Suomiją ir Estiją jungiantis dujotiekis, užtikrinantis maždaug 7 mln. m³ per dieną siekiančius pajėgumus. Šiuo metu atliekamas tyrimas, siekiant išsiaiškinti, ar apgadinimas buvo išorinis, padarytas laivo inkaro. Todėl Suomija vis dar neatitinka N-1 kriterijaus pagal infrastruktūros standartą, apibrėžtą Reglamento (ES) 2017/1938 5 straipsnyje, ir paskelbė antrą aukščiausią krizės lygį pagal Reglamento (ES) 2017/1938 11 straipsnį. Dabar dujos į Suomiją tiekiamos tik SGD importo pajėgumais, daugiausia per Inko SGD terminalą, kurio pajėgumas siekia apie 13 mln. m³ per dieną, o pikinė apkrova siekia maždaug 9–12 mln. m³ per dieną. Numatoma, kad dujotiekis „Balticconnector“ vėl pradės veikti tik po 2023–2024 m. žiemos.

Be to, nuo tada, kai buvo patvirtinta ankstesnė Dujų poreikio mažinimo reglamento peržiūros ataskaita³, geopolitinė padėtis dar pablogėjo. Be Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą, labai intensyvūs ginkluoti konfliktai taip pat kilo keliuose tiekimo ir tranzito regionuose, kaip antai Artimuosiuose Rytuose ir Raudonosios jūros regione.

Tarptautinė energetikos agentūra (TEA) taip pat atkreipė dėmesį į ES dujų tiekimo saugumui kylančias grėsmes 2022 m. gruodžio mėn. ataskaitoje⁴, kurioje įspėjama dar neatsipalaiduoti padėčiai pagerėjus, palyginti su didžiausios krizės laikotarpiu 2022 m. vasarą. Po to buvo paskelbta Tarptautinės energetikos agentūros 2024 m. I ketv. dujų rinkos ataskaita⁵, kurioje nurodyta, kad dujų tiekimo padėtis tebėra įtempta – pasaulinių skystinimo pajėgumų padidėjimo (+13 mlrd. m³) nepakako, kad būtų atsvertas iš Rusijos dujotiekiais į ES tiekiamų dujų kiekio sumažėjimas 38 mlrd. m³. TEA teigimu, nepaisant didelio ES saugyklų pripildymo lygio, įtemptoje rinkoje išlieka rizika, susijusi su šalčio epizodais žiemos pabaigoje ir netikėtais tiekimo suvaržymais. Europos perdavimo sistemos operatorių tinklas (ENTSO-G) taip pat paskelbė savo 2023–2024 m. tiekimo žiemos mėnesiais prognozę, papildytą vasaros mėnesių apžvalga⁶, kurioje nurodė, kad svarbu mažinti poreikį tam, kad būtų pripildytos saugyklos ir užtikrintas tiekimo ES saugumas, nepaisant to, kad apskritai tiekimo saugumo padėtis ES gerokai pagerėjo.

Šiomis aplinkybėmis, siekiant išlaikyti trapią ES dujų pusiausvyrą, buvo labai svarbu smarkiai sumažinti gamtinių dujų poreikį (nuo 2022 m. rugpjūčio mėn. iki 2023 m. gruodžio mėn. – 18 proc.). Visų pirma nuolatinis dujų poreikio mažinimas visą 2023 m. pildymo sezoną buvo vienas pagrindinių veiksnių, dėl kurių iki 2023 m. lapkričio 1 d. pasiektas rekordiškai didelis saugyklų pripildymas (99 proc.). Šis poreikio sumažinimas taip pat labai prisidėjo prie racionalaus saugyklų valdymo per 2023–2024 m. žiemos sezono pirmąją dalį (vasario 1 d. saugyklų užpildymas vis dar siekė apie 70 proc.).

³ Ataskaita COM(2023) 173 ir SWD(2023) 63 dėl Reglamento (ES) 2022/1369 peržiūros.

⁴ [How to Avoid Gas Shortages in the European Union in 2023 – Analysis - IEA.](#)

⁵ <https://iea.blob.core.windows.net/assets/601bff14-5d9b-4fef-8ecc-d7b2e8e7449a/GasMarketReportQ12024.pdf>.

⁶ <https://www.entsog.eu/outlooks-reviews#winter-outlooks-and-reviews>.

III. Valstybiu nariu igyvendinamos savanoriškos poreikio mažinimo priemonės

Pagal Dujų poreikio mažinimo reglamento, kurio galiojimas pratęstas 2023 m. kovo 30 d. Reglamentu (ES) 2023/706, 7 straipsnio 2 dalį valstybės narės turėjo atnaujinti pagal Reglamento (ES) 2017/1938 8 straipsnį parengtus savo nacionalinius ekstremaliųjų situacijų valdymo planus, kad būtų atsižvelgta į savanoriškas poreikio mažinimo priemones, kurias jos įgyvendino. Ankstesnėje ataskaitoje dėl Dujų poreikio mažinimo reglamento⁷ Komisija jau išdėstė priemones, kurių ėmėsi valstybės narės, ir apie jas pranešė ataskaitos rengimo metu. Be kitų, numatytos šios priemonės:

1. informavimo kampanijos vartotojų informuotumui didinti;
2. šildymo ir vėsinimo apribojimai, pvz., viešuosiuose pastatuose;
3. kuro rūšies keitimas ir spartesnis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių taikymas.

Nuo tada, kai buvo patvirtinta 2023 m. poreikio mažinimo ataskaita, į kelis naujai pateiktus nacionalinius ekstremaliųjų situacijų valdymo planus iš esmės įtrauktos priemonės, kurios yra panašios į išdėstytas anksčiau pateiktuose nacionaliniuose ekstremaliųjų situacijų valdymo planuose ir akcentuotos ataskaitoje COM(2023) 173, t. y.:

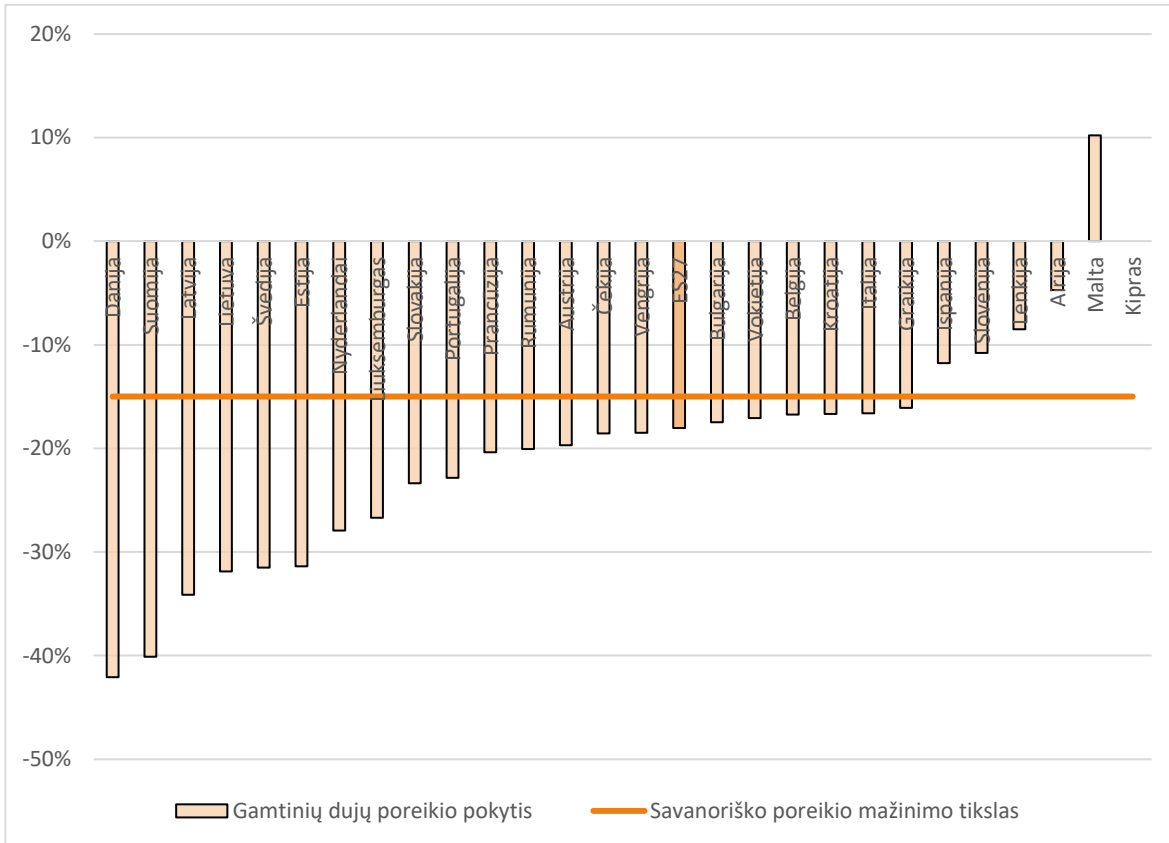
- informuotumo didinimo kampanija, kuria siekiama skatinti vartotojus mažinti dujų vartojimą;
- tolesnis pramonei, centralizuotam šilumos tiekimui ir namų ūkiams skirtų energijos vartojimo efektyvumo priemonių finansavimas;
- atsinaujinančiųjų energijos išteklių finansavimo ir aukcionų skaičiaus didinimas, taip pat didesnė finansinė parama šilumos siurblių diegimui;
- sąskaitoms už dujas ir elektros energiją taikoma nuolaida, jei sumažinamas suvartojimas ir (arba) taikomi didesni tarifai tiems, kurie gerokai padidino suvartojimą;
- palankesnių sąlygų pradėti vėl eksploatuoti elektrines arba pratęsti jų eksploatavimo trukmę sudarymas, kad būtų sumažintas dujomis kūrenamų elektrinių dujų suvartojimas ir jis būtų pakeistas, grąžinant elektrines iš rezervo į rinką arba toliau eksploatuojant tas elektrines, kurias ketinta uždaryti ir laikyti rezerve;
- laikinas didesnis itin aukštos įtampos elektros tinklų pajėgumų naudojimas, siekiant palengvinti tam tikrų elektrinių įtraukimą į tinklo rezervą;
- aplinkos apsaugos standartų sušvelninimas siekiant palengvinti kuro rūšies keitimą;
- privalomas elektros energijos suvartojimo viešuosiuose pastatuose mažinimas;
- priemokų mokėjimas už biometano tiekimą į tinklą, siekiant pakeisti gamtines dujas.

⁷ Ataskaita COM(2023) 173.

IV. Dujų poreikio mažinimas. Sektorinė analizė

Nuo 2022 m. rugpjūčio mėn. iki 2023 m. gruodžio mėn. (17 mėnesių) ES valstybės narės bendrą dujų suvartojimą sumažino 18 proc. (apie 101 mlrd. m³). 2 diagramoje pateikiamas gamtinių dujų suvartojimo pokytis nuo tada, kai pradėta įgyvendinti Tarybos reglamentą (ES) 2022/1369 dėl koordinuotų dujų poreikio mažinimo priemonių. 21 valstybė narė pasiekė 15 proc. savanoriško poreikio mažinimo tikslą.

2 diagrama. Gamtinių dujų poreikio pokytis nuo 2022 m. rugpjūčio mėn. iki 2023 m. gruodžio mėn. (17 mėnesių), palyginti su to paties laikotarpio penkerių metų vidurkiu pagal valstybes nares

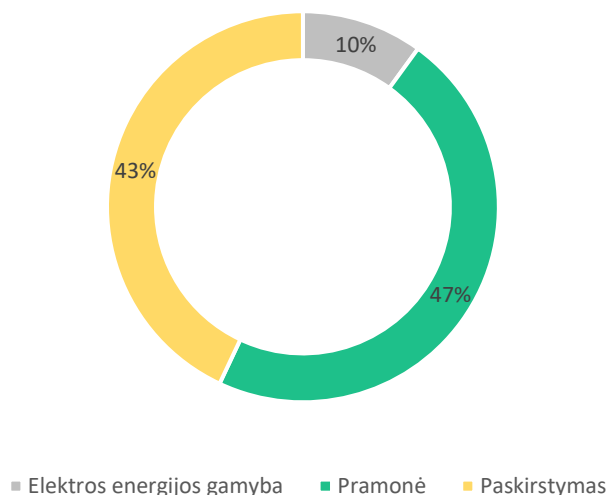

Šaltinis: ENER vyriausiasis ekonomistas, remiantis Eurostato duomenimis (series nrg_cb_gasm).

2022 m. energijos balanso duomenimis, 36 proc. gamtinių dujų sunaudota namų ūkiuose ir paslaugų sektoriuje, 32 proc. – elektros energijos ir šilumos gamybai ir 23 proc. – pramonėje (tik energijos suvartojimas). Norint suprasti dujų poreikio mažinimo priemonių poveikį ES socialinei ir ekonominei gerovei, labai svarbu suskirstyti dujų poreikį pagal pramonės, gyvenamųjų namų ir elektros energijos sektorius. Tai leidžia valstybėms narėms ir Europos Komisijai geriau suprasti sumažinimo pobūdį ir galbūt nustatyti problemas. Kadangi atliekant šią analizę Eurostatui nebuvo pateikta pakankamai oficialių statistinių duomenų ir jie nebuvo teikiami dažnai, Jungtinis tyrimų centras 2022–2023 m. dujų poreikio sumažėjimą pagal sektorius apskaičiavo remdamasis 9 ES

valstybių narių, suvartojančių 80 proc. ES gamtinių dujų, duomenimis⁸. Remiantis šiais skaičiavimais, gyvenamųjų namų ir pramonės sektoriai prie bendro poreikio mažinimo prisidėjo atitinkamai 43 proc. ir 47 proc., o elektros energijos sektorius – 10 proc. (žr. 3 diagramą).

3 diagrama. Sektorių indėlis mažinant dujų poreikį (ES 9) nuo 2022 m. rugpjūčio mėn. iki 2023 m. rugsėjo mėn.

Pastaba. Analizė apima 9 valstybes nares, kurių dujų poreikis sudaro 80 proc. ES dujų poreikio. Valstybės narės yra BE, DE, EL, ES, FR, HR, IT, HU ir NL.

Šaltinis: Jungtinis tyrimų centras, remiantis Eurostato ir ENaGaD duomenų bazėmis.

Gyvenamieji namai ir temperatūra

Dujų suvartojimas gyvenamųjų namų sektoriuje yra glaudžiai susijęs su lauko temperatūra. Remiantis Jungtinio tyrimų centro pateiktais duomenimis, 2022–2023 m. žiemos sezono šildymo dienolaipsnis sumažėjo 7 proc., palyginti su penkerių metų vidurkiu, o tai rodo šiek tiek švelnesnę žiemą.⁹ Pirmaisiais dviem 2023 m. žiemos sezono mėnesiais šildymo dienolaipsnis taip pat buvo 9 proc. mažesnis už penkerių metų vidurkį. Be to, dujų poreikis sumažėjo 19 proc. (2022–2023 m. žiemą) ir 22 proc. (pirmuosius du 2023–2024 m. žiemos mėnesius), o tai rodo, kad dujų poreikis sumažėjo ne tik dėl pakitusių oro sąlygų, bet iš dalies ir dėl pirmiau minėtų priemonių.

Elektros energijos sektorius

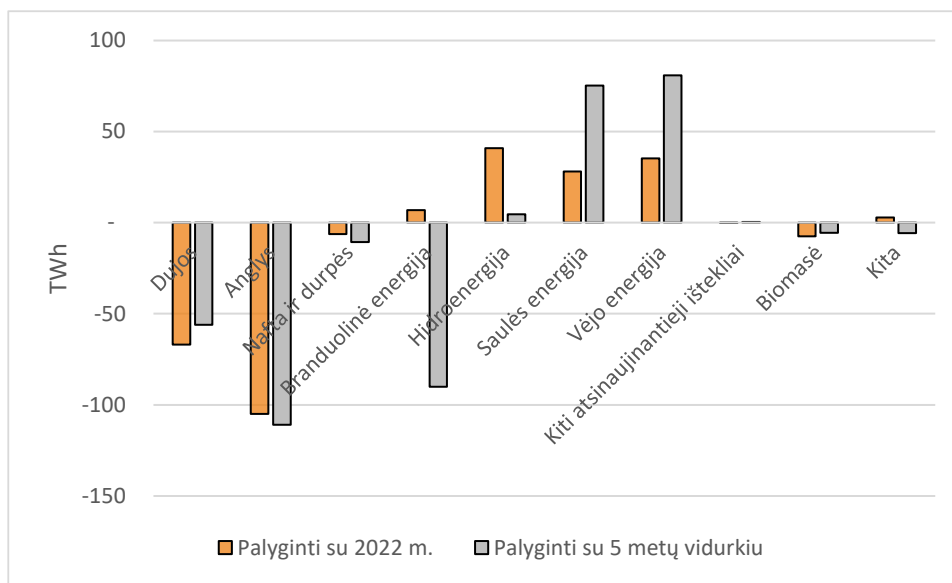
⁸ Šios devynios ES valstybės narės yra Belgija, Vokietija, Graikija, Ispanija, Prancūzija, Kroatija, Italija, Vengrija ir Nyderlandai. Analizė grindžiama tik nacionalinių perdavimo sistemos operatorių pateiktais viešais duomenimis, pagal kuriuos galima atskirti dujų vartojimą pramonėje ir gyvenamuosiuose namuose. Ši analizė papildyta Eurostato duomenimis apie dujų suvartojimą elektros energijos gamybai.

⁹ ENER / CET skaičiavimai pagal Eurostato NRC_CHDD_M serijos duomenis. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad Eurostatas ES bendrą sumą apskaičiuoja kaip atskirų valstybių narių duomenų pagal plotą svertinį (geografinį) vidurkį. Šiai analizei tokio lyginamojo svorio naudojimas yra netinkamas. Todėl perskaičiavome bendrą ES sumą kaip atskirų valstybių narių vidurkį, kaip lyginamąjį svorį naudodami gyventojų skaičių (demo_gind).

2022 m. elektros energijos skirstymas iš dujomis kūrenamų elektrinių išliko palyginti stabilus, o tai rodo stabilią gamybą, nepaisant didėjančių dujų kainų. Sunkumus, su kuriais susidurta mažinant elektros energijos gamybą naudojant dujas, dar labiau paaštrino ribotos galimybės naudotis branduoliniais pajėgumais ir sumažėjęs hidroenergijos indėlis. 2022 m. pridėtais papildomais vėjo ir saulės energijos pajėgumais padarytas priešingas poveikis ir prisidėta prie papildomos 65 TWh gamybos (remiantis ENTSO-E duomenimis), visų pirma užkertant kelią tolesniam dujų suvartojimo didėjimui.

2023 m. elektros energijos iš įvairių išteklių derinys, palyginti su ankstesniais metais, pasikeitė dėl laipsniško branduolinių pajėgumų grąžinimo, aukšto hidroenergijos naudojimo lygio ir tolesnio atsinaujinančiųjų išteklių energetikos sprendinių diegimo. 4 diagramoje pateikiamas elektros energijos gamybos pokytis pagal gamybos rūšį 2023 m., palyginti su penkerių metų vidurkiu ir 2022 m. Palyginti su 2022 m., branduolinės energijos gamyba ES padidėjo 7 TWh, o 2023 m. rugsėjo mėn. Prancūzijos elektros energijos skirstymas iš branduolinių elektrinių pasiekė kiekį, beveik lygų penkerių metų vidurkiui. Palyginti su 2022 m., dėl aukšto vandens lygio rezervuaruose hidroenergijos gamyba padidėjo 41 TWh. Elektros energijos gamyba naudojant saulės ir vėjo energiją padidėjo atitinkamai 28 ir 35 TWh. 2022 m. saulės ir vėjo energijos įrengtoji galia jau siekė atitinkamai 41,5 ir 15,5 GW. 2023 m. diegimas buvo dar labiau padidintas – ES elektros energijos sistema papildyta dar 53,5 ir 16,0 GW pajėgumų.

4 diagrama. Energijos gamybos pokyčiai pagal gamybos tipą 2023 m. (sausio-lapkričio mėn.)

Pastaba. Gruodžio mėn. elektros energijos gamybos duomenų dar nėra.

2 pastaba. Saulės energijos gamyboje neatsižvelgiama į elektros energijos gamybą už skaitiklio.

Šaltinis: ENER vyriausiasis ekonomistas, remiantis ENTSO-E skaidrumo platforma.

Dėl 2023 m. laipsniškai grąžinamos branduolinės ir hidroenergijos gamybos, taip pat dėl tuo laikotarpiu vykdomo atsinaujinančiųjų išteklių energetikos sprendinių diegimo darytas spaudimas mažinti gamtinių dujų kiekį, naudojamą elektros energijai ir šilumai gaminti. Be to, per tą patį

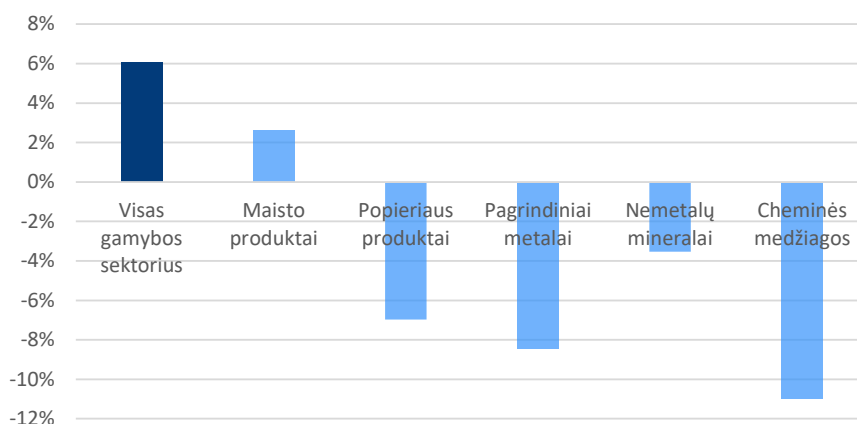
laikotarpį elektros energijos poreikis sumažėjo 6 proc., todėl sumažėjo dujų vartojimo poreikis elektros energijos sektoriuje.

Todėl nuo 2022 m. rugpjūčio mėn., palyginti su penkerių metų baziniu laikotarpiu, dujų poreikis gaminant elektros energiją ir šilumą sumažėjo maždaug 9 proc. (9 mlrd. m³)¹⁰.

Pramonė

77 proc. pramonėje per metus suvartojamo dujų kiekio suvartojama penkiuose intensyviai energiją vartojančiuose pasektoriuose¹¹: cheminių medžiagų, nemetalų mineralų, maisto produktų, pagrindinių metalų ir popieriaus gaminių. Dujų naudojimas yra glaudžiai susijęs su pramoninės gamybos lygiu. 5 diagramoje pateikiami pramonės gamybos pokyčiai visame gamybos sektoriuje ir intensyviai energiją vartojančiuose pasektoriuose nuo 2022 m. rugpjūčio mėn. iki 2023 m. rugsėjo mėn., palyginti su penkerių metų vidurkiu.

5 diagrama. Pramonės gamybos pokyčiai visame gamybos sektoriuje ir intensyviai energiją vartojančiuose pasektoriuose nuo 2022 m. rugpjūčio mėn. iki 2023 m. rugsėjo mėn., palyginti su penkerių metų vidurkiu.

Šaltinis: ENER vyriausiasis ekonomistas, remiantis Eurostato duomenimis (sts_inpr_m serija).

Sumažėjus intensyviai energiją vartojančiai pramonės gamybai, sumažėjo dujų naudojimas, daugiausia penkiuose intensyviai energiją vartojančiuose pasektoriuose. 6 diagramoje pateikiamas mėnesinis dujų suvartojimas penkiuose intensyviai energiją vartojančiuose pasektoriuose, indeksuotas pagal penkerių metų bazinį laikotarpį. Matyti, kad krizės laikotarpiu dujų suvartojimas sumažėjo cheminių medžiagų ir pagrindinių metalų pasektoriuose, taip pat pastaraisiais mėnesiais popieriaus produktų ir nemetalų mineralų pasektoriuose. Gamtinių dujų poreikis pastaraisiais mėnesiais sumažėjo daugumoje intensyviai energiją vartojančių pasektorių, o tai greičiausiai rodo labiau struktūrinį nuosmukį pramonės veikloje, susijusioje su cheminėmis medžiagomis, nemetalų mineralais, pagrindiniais metalais ir popieriaus produktais. Kadangi bendras savanoriškas poreikio

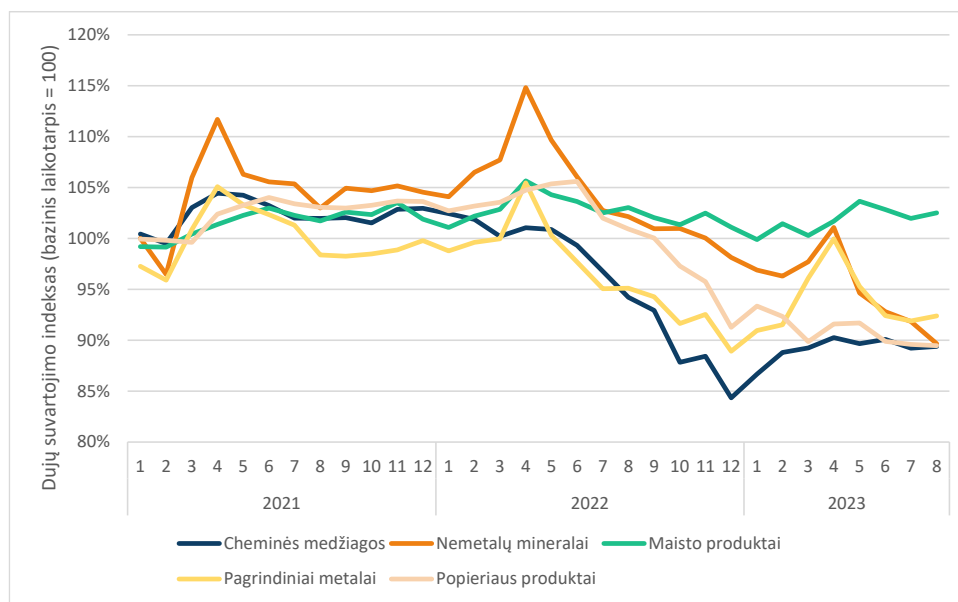
¹⁰ Duomenys apie dujų suvartojimą elektros energijos sektoriuje gaunami vėliau nei informacija apie bendrą dujų suvartojimą. Todėl įtraukiamas tik laikotarpis nuo 2022 m. rugpjūčio mėn. iki 2023 m. spalio mėn.

¹¹ 2021 m. energijos balansas.

mažinimas viršija 15 proc., atsirado galimybė padidinti pramonės sektoriaus poreikį laikantis savanoriško tikslo ribų, kurios iki šiol neperžengtos.

Svarbu pažymėti, kad dėl sumažėjusios pramoninės veiklos sumažėjusį dujų suvartojimą papildė spartesnis energijos vartojimo efektyvumo priemonių taikymas ir (arba) kuro rūšių keitimas kilus energetikos krizei. Vis dėlto manoma, kad dviejų rūšių degalus galinčios naudoti pramonės šakos, kurios 2022 m. arba 2023 m. pakeitė naudojamus degalus, dėl mažesnių dujų kainų vėl pradės jas naudoti.

6 diagrama. Apskaičiuotas mėnesinis dujų suvartojimas ES 27 intensyviai energiją vartojančiuose pasektoriuose.

Šaltinis: ENER vyriausiasis ekonomistas, remiantis Eurostato duomenimis.

V. 2024–2025 m. tiekimo saugumo perspektyvos

Nuo 2022 m. rugpjūčio mėn. ir Dujų poreikio mažinimo reglamento įsigaliojimo iki 2023 m. gruodžio mėn. dujų poreikis ES sumažėjo 18 proc. (apie 101 mlrd. m³), palyginti su iki krizės buvusiu lygiu. Dujų poreikio mažinimas, kaip išsamiau aprašyta 2 ir 4 skirsniuose, buvo svarbiausias veiksnys, prisidėjęs prie dujų tiekimo iš Rusijos pakeitimo (žr. 1 diagramą).

Tolesnis importo iš Rusijos mažinimas arba visiškai sustabdymas ES siekiant palaipsniui panaikinti priklausomybę nuo Rusijos arba užkirsti kelią galimiems vienašaliams tiekimo iš Rusijos nutraukimams, su kuriais susidurta, pavyzdžiui, 2022–2023 m., yra svarbus scenarijus, kurį reikia išanalizuoti vertinant dujų tiekimo ES saugumą. Tiekimo iš Rusijos sutrikimai yra ypač svarbus scenarijus, į kurį reikia atsižvelgti (kaip matyti iš modeliavimo 7 diagramoje), nes dabartinis tranzito per Ukrainą susitarimas baigs galioti 2024 m. gruodžio 31 d. (vienas iš likusių dviejų tiekimo iš Rusijos koridorių, kuriuo transportuojama apie 15 mlrd. m³ dujų per metus).

Todėl dėl didėjančios geopolitinės įtampos gali kilti dar didesnė rizika, kad Rusija toliau mažins tiekimą. Todėl, nors gali realizuotis kiti scenarijai, pvz., scenarijus, pagal kurį tik sutrikdomas tranzito per Ukrainą maršrutas, visiško tiekimo iš Rusijos nutraukimo scenarijaus tikimybė, nepaisant nutraukimo priežasties, gerokai padidėjo, palyginti su praėjusiais metais, ir yra labai svarbu į ją atsižvelgti siekiant užtikrinti tiekimo saugumą ES.

Dėl šios priežasties rengiantis būsimoms žiemoms labai svarbu atsižvelgti į dujų poreikio jautrumą. Šiais metais ENTSO-G 2023–2024 m. tiekimo žiemos mėnesiais prognozė¹² papildyta vasaros apžvalga, kurioje daroma išvada, kad visiško tiekimo dujotiekiu iš Rusijos sutrikdymo atveju pildymo sezono pradžioje saugyklos turėtų būti pripildytos 46 proc., taip pat 15 proc. sumažinant dujų poreikį, užtikrinant didelį SGD tiekimą ir didesnius pajėgumus, kad 2024 m. rugsėjo mėn. pabaigoje būtų pasiektas dujų vartojimo sezono pradžioje būtinas 90 proc. pripildymo lygis. 7 diagramoje pateikiamos saugyklų pripildymo projekcijos pagal įvairius tolesnio poreikio mažinimo scenarijus, nedarant poveikio rinkos ar politikos priemonėms, kurios gali būti naudojamos šiam sumažinimui pasiekti, remiantis naujausiais turimais rinkos tyrimų duomenimis ir darant prielaidą, kad tiekimas dujotiekiais iš Rusijos visiškai nutrūks¹³. Pagal tuos scenarijus numatyta, kad žiemos pabaigoje (2024 m. kovo 31 d.) saugyklų pripildymo lygis sieks 49 proc., atsižvelgiant į aukštą saugyklų pripildymo lygį 2022 m. gruodžio 16 d. ir remiantis 2023 m. patirtimi (ES vidurkis 2023 m. balandžio 1 d. buvo 56 proc.). Tačiau bazinio laikotarpio¹⁴ balandžio 1 d. vidutinis saugyklų pripildymo lygis siekė 33 proc. Taip pat reikėtų pažymėti, kad keliuose leidiniuose¹⁵ nurodoma, kad pasaulinių dujų gavybos ir skystinimo pajėgumų gerokai nepadaugės iki 2026 m., o tai reiškia, kad galimybės gauti gamtinių dujų iki 2026–2027 m. žiemos greičiausiai išliks ribotos.

7 diagrama. Mėnesinis saugyklų pripildymo lygis pagal tai, kiek tęsiamas dujų poreikio mažinimas

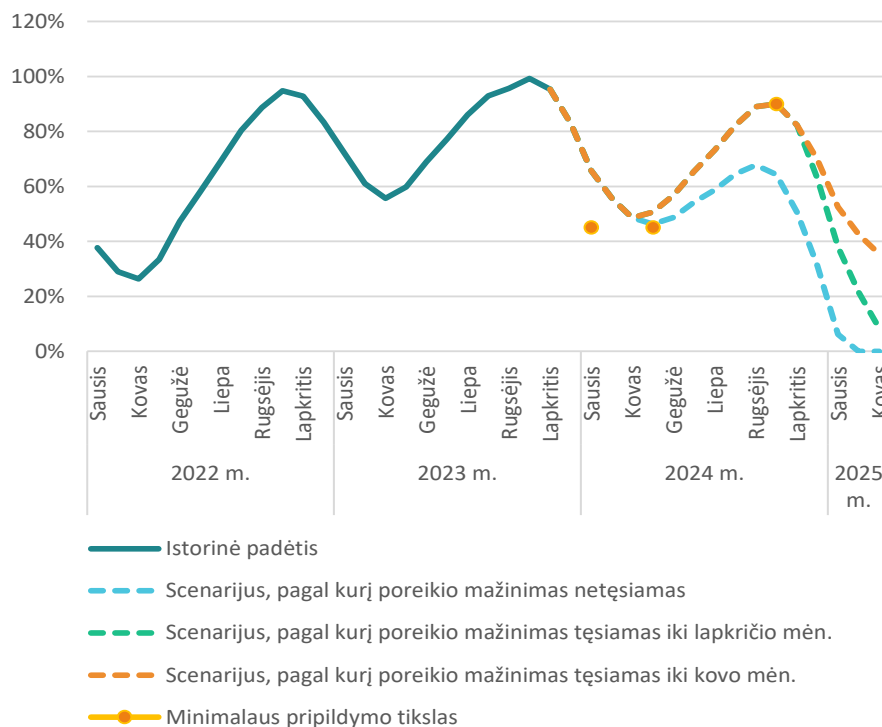
¹² <https://www.entsog.eu/outlooks-reviews#winter-outlooks-and-reviews>

¹³ Prielaidos:

- saugyklų pripildymo lygis 2023 m. gruodžio 8 d. (91,3 proc.);
- tiekimas dujotiekiu (išskyrus iš Rusijos) yra 2022 m. sausio mėn. – 2023 m. spalio mėn. vidurkis;
- nuo modeliavimo pradžios tiekimas dujotiekiu iš Rusijos nebevykdomas;
- SGD tiekimas yra lygus didžiausiam SGD tiekimui 2023 m.;
- vidutinis bazinio laikotarpio ES 27 dujų poreikis, taikant nustatytus procentinius sumažinimo dydžius;
- eksportas į Šveicariją, Ukrainą ir Moldovą grindžiamas 2022–2023 m. srautais.

¹⁴ Bazinis laikotarpis – 2016–2021 m.

¹⁵ [TEA leidinys](#), [GIIGNL leidinys](#).

Pastaba. Diagramoje rodomi saugyklų pripildymo lygiai kiekvieno mėnesio pabaigoje.

Šaltinis: ENER vyriausiasis ekonomistas, remiantis Eurostato, AGSI ir rinkos tyrimų duomenimis apie dujų srautus.

7 diagramoje nagrinėjami trys scenarijai:

- scenarijus, pagal kurį dujų poreikio mažinimas netęsimas.** Importas dujotiekiais iš Rusijos sutrikdomas ir dujų poreikio mažinimas nevykdomas po 2024 m. kovo 31 d. Dėl to saugyklų pripildymo lygis sumažėtų iki 64 proc., t. y. būtų gerokai mažesnis nei iki 2024 m. lapkričio 1 d. pasiektinas 90 proc. pripildymo tikslas, o iki 2025 m. vasario mėn. saugyklos būtų visiškai išsekvotos;
- scenarijus, pagal kurį dujų poreikio mažinimas tęsimas iki 2024 m. lapkričio mėn.** Importas dujotiekiais iš Rusijos sutrikdomas ir iki 2024 m. lapkričio mėn. toliau mažinant dujų poreikį pasiekiamas lapkričio mėn. saugyklų pripildymo tikslas, tačiau po to saugyklos greitai išsekvojamos ir iki 2025 m. kovo mėn. pabaigos pripildymo lygis siekia tik apie 10 proc. Todėl kiltų pavojus dujų tiekimo saugumui ES kitą žiemą (2025–2026 m.);
- scenarijus, pagal kurį dujų poreikio mažinimas tęsimas iki 2025 m. kovo mėn.** Scenarijus, pagal kurį importas dujotiekiais iš Rusijos sutrikdomas, o toliau 15 proc. mažinant dujų poreikį saugyklų pripildymo lygis pasiekia lapkričio mėn. pripildymo tikslą. Be to, iki 2025 m. kovo mėn. pabaigos saugyklos galėtų būti pripildytos apie 36 proc. Tai galima laikyti tinkamu lygiu prieš 2025 m. pildymo sezoną.

Tuose scenarijuose atsižvelgiama į pagrindinius dujų tiekimo saugumo elementus, pavyzdžiui, saugyklų pripildymo lygio pokyčius žiemą ir pokyčius, susijusius su dujų tiekimu iš Rusijos ir kitų pasaulio šalių. Be to, reikia atsižvelgti į tai, kad tiekimo saugumui ES kyla papildoma rizika, kuri galėtų pasitvirtinti vystantis pirmiau minėtiems scenarijams, pavyzdžiui, galimai padidėjusi pasaulinė SGD paklausa ir tam tikras dujų poreikio padidėjimas pramonės sektoriuje. Sritis, kurioje neapibrėžtumas ypač didelis, yra oro sąlygos, nes vėsesnė nei vidutinė 2023–2024 m. arba 2024–2025 m. žiema turėtų didelį poveikį ES dujų tiekimo saugumui. Darant prielaidą, kad poreikis mažinamas 15 proc. ir 2014–2021 m. laikotarpiu poreikis kiekvieną mėnesį yra maksimalus, metinis dujų poreikis galėtų padidėti 28 mlrd. m³. ENTSO-G tiekimo žiemos mėnesiais prognozėje patvirtinama, kad šaltos žiemos atveju poreikio mažinimas 15 proc. yra būtinas, kad dujų tinklas galėtų patenkinti poreikį ir būtų pasiektas bent 30 proc. saugyklų pripildymo lygis.

Taigi, nors ES neturi didelių poveikio svertų padidinti pasaulinį dujų tiekimą, atrodo, kad dujų laikymo valdymas (remiamas Dujų laikymo reglamentu¹⁶ atliktais Dujų tiekimo saugumo reglamento pakeitimais ir laikymo trajektorijų pakeitimais) ir dujų poreikio mažinimas nuo krizės pradžios išlieka veiksmingos priemonės siekiant užtikrinti ES dujų tiekimo saugumą. Jos tebėra svarbios priemonės, jei per likusią 2023–2024 m. žiemą saugyklų pripildymo lygis pasiektų nepakankamą lygį arba pasitvirtintų papildoma rizika. Tačiau rinkos reaguoja į kainų didėjimą, o tai gali padėti pakankamai sumažinti paklausą, jei pasitvirtintų neigiama rizika.

Be to, ACER tvirtai laikosi savo nuomonės¹⁷ dėl ENTSO-G 2023–2024 m. tiekimo žiemos mėnesiais prognozės: „*Pasitvirtinus <...> rizikos veiksniams, gali pritrūkti pasiūlos <...>. Kitas žingsnis būtų privalomas dujų poreikio mažinimas, o privalomas vartotojų, vartojančių dujas nebūtinoms reikmėms, poreikio ribojimas būtų kraštutinė neatidėliotina priemonė.*“ ACER taip pat ragina „*toliau budriai stebėti dujų tiekimo padėtį, taip pat stebėti, kaip įgyvendinamas ES dujų poreikio mažinimo reglamentas*“.

¹⁶ 2022 m. birželio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/1032, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2017/1938 ir (EB) Nr. 715/2009, kiek tai susiję su dujų laikymu.

¹⁷ [ACER Opinion 11-2023 on ENTSO G Winter Supply Outlook 2023-2024.pdf \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/energy/electricity/entso-g-winter-supply-outlook-2023-2024.pdf)

VI. Išvada

Kad 2022 m. sumažintų didelę tiekimo saugumui kylančią riziką, ES, įgyvendindama planą „REPowerEU“, priėmė Reglamentą (ES) 2022/1369, kuriuo siekiama 15 proc. sumažinti dujų poreikį. 2023 m. kovo mėn. ES nusprendė pratęsti šį poreikio mažinimą Reglamentu (ES) 2023/706, atsižvelgdama, be kita ko, į tai, kad skubiai reikia pripildyti saugyklas ir kad rinkoje išlieka įtampa dėl, pvz., mažo hidroenergijos ir branduolinės energijos prieinamumo.

Šioje ataskaitoje nurodoma, kad, nors dėl tikslinių investicijų ir įvairių priemonių, įskaitant Dujų poreikio mažinimo reglamente nustatytą mažinimo tikslą, kurį valstybės narės viršijo, tiekimo saugumo padėtis pagerėjo, ji tebėra nestabili. Taip yra iš dalies dėl to, kad pasaulinės dujų rinkos vis dar yra įtemptos ir numatoma, kad tokios liks iki 2026 m., kai pradės veikti nauji skystinimo pajėgumai. Taip pat išlieka ir kita rizika, kuri, jei pasitvirtintų, gali dar padidinti pasiūlos ir paklausos pusiausvyrą kylančią įtampą. Pavyzdžiui, prie to galėtų prisidėti tolesni dujų tiekimo sutrikimai, įskaitant dujų importo iš Rusijos sustabdymą arba esamos ypatingos svarbos infrastruktūros dujų sektoriuje veikimo sutrikimą, padidėjusią SGD paklausą Azijoje, šaltą žiemą ir mažas hidroenergijos atsargas. Be to, toliau blogėjo bendra geopolitinė aplinka, nes didelio intensyvumo ginkluoti konfliktai paveikė kelis kitus tiekimo ir tranzito regionus, pavyzdžiui, Artimuosius Rytus ir Raudonosios jūros regioną.

Poreikio sumažinimu labai prisidėta prie laipsniško 65 mlrd. m³ iš Rusijos gaunamų dujų atsisakymo 2023 m. – tai visų pirma namų ūkių ir pramonės sektoriaus nuopelnas. Be to, siekiant užtikrinti aukšto lygio pasirengimą žiemai ir užtikrinti, kad valstybės narės laikytųsi tikslo 2024 m. lapkričio 1 d. turėti 90 proc. pripildytas saugyklas, ES saugyklos turi išlikti pakankamai pripildytos per visą žiemą. 2023 m., kaip ir 2022 m., mažinti dujų poreikį buvo itin svarbu siekiant užtikrinti tinkamą saugyklų pripildymo lygį žiemos pabaigoje ir užtikrinti reikiamą lankstumą vasarą, kad būtų galima pasiekti 90 proc. saugyklų pripildymo tikslą, kartu išlaikant mažesnes ir palyginti stabilias kainas. Dujų poreikio mažinimas taip pat padėjo pasiekti saugyklų pripildymo tikslą dar rugpjūčio mėn., gerokai anksčiau nei lapkričio mėn. Dėl to 2023 m. vasaros pabaigoje ES rinkos dalyviai taip pat galėjo laikyti dujas Ukrainoje, taip didindami tiek ES, tiek Ukrainos dujų tiekimo saugumą.

Be to, labai svarbu vertinant Dujų poreikio mažinimo reglamentą kartu atsižvelgti į Dujų laikymo reglamento poveikį. Abu reglamentai yra ES tiekimo saugumo struktūros dalis ir vienas kitą stiprina. Dujų poreikio mažinimas suteikė valstybėms narėms ir rinkos dalyviams reikiamą lankstumą, kad jie galėtų pasiekti pripildymo tikslus, kartu apsaugodami jau ir taip įtemptą pasaulinę dujų rinką nuo papildomo spaudimo.

Jei tiekimo padėtis išliktų įtempta arba dar labiau pablogėtų ir kiltų pavojus 2024 m. lapkričio mėn. nepasiekti nustatyto 90 proc. saugyklų pripildymo tikslo, paklausos mažinimas atliks esminį vaidmenį ir 2024 m. bei vėliau siekiant stabilizuoti dujų rinką.